

Az OpenOffice.org magyar nyelvi támogatása

Védjegyek és Jogi nyilatkozat

A Novell, és termékei a Novell, Inc. bejegyzett védjegyei az Egyesült Államokban és más országokban. A bejegyzett védjegyek teljes listája a Novell weboldalán található: <http://www.novell.com/company/legal/trademarks/tmlist.html>.

A Linux Linus Torvalds bejegyzett védjegye. Az egyéb védjegyek a birtokos cégek tulajdonát képezik.

A jelen dokumentáció Németh László írásából és engedélyével készült, OpenOffice.org Novell Edition programmal.

Ez a dokumentum szabadon másolható, terjeszthető a Creative Commons Attribution-NoDerivs licenc alapján.

Novell Professional Services Hungary
1124 Budapest, Csörsz u. 45.
Tel.: +36 1 4894600 Fax.: +36 1 4894601

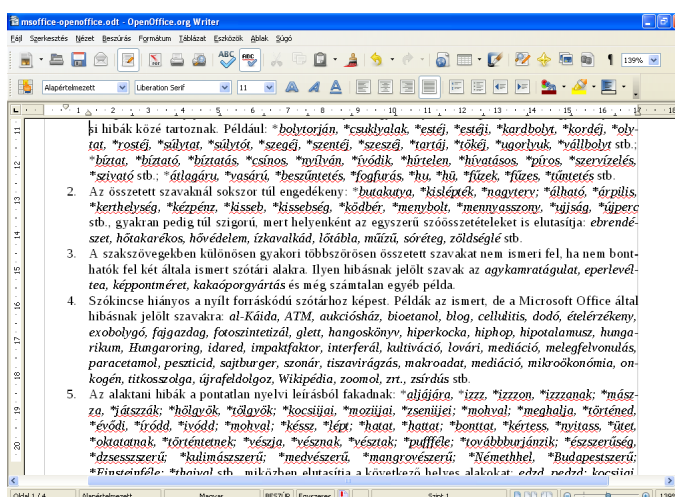
Bevezető

Ahogy több független¹ vizsgálat korábban megmutatta, a magyar szavak helyesírás-ellenőrzésében a Microsoft Office elmarad az ingyenes, nyílt forráskódú OpenOffice.org-tól^{2,3}. Az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően a többi nyílt forráskódú nyelvi eszköz (elválasztóprogram, nyelvhelyesség-ellenőrző, szinonimaszótár) is felzárkózott és számos pontban felül is múlja zárt vetélytársát.

Helyesírás-ellenőrző

A leggyakrabban használt nyelvi segédeszköz a szavak szintjén működő helyesírás-ellenőrző. A nyílt forráskódú magyar helyesírási szótár⁴ dokumentációja külön fejezetben sorolja fel a Microsoft Office és a nyílt forráskódú alternatívája közötti különbségeket, sok súlyos hibát feltárva a Microsoft Office magyar helyesírás-ellenőrzőjében⁵ 2003-ban készült az összehasonlítás, az azóta javított hibák (mint a csak hibásan elfogadott *csevely cseréje a helyes csevej alakra, vagy a *kultúrált és *analfabétizmus tiltása) ellenére a Microsoft Office elmarad a nyílt forráskódú megoldástól. A következő felsorolás a Microsoft Office 2007 helyesírás-ellenőrzőjének, a Helyes-e?-nek ismert hibáiból azokat mutatja be, amelyeket a fejlesztő MorphoLogic Kft. a saját szoftverének *webforditas.hu* oldalon kipróbálható újabb változatában sem javított még:

1. Elfogad számos ly-j, i-í, u-ú és ü-ű tévesztést, amelyek hagyományosan a legsúlyosabb magyar helyesírási hibák közé tartoznak. Például: *bolytorján, *csuklyalak, *estéj, *estéji, *kardbolyt, *kordéj, *rostéj, *súlytat, *súlytát, *szegéj, *szentéj, *szeszéj, *tartáj, *tökéj, *ugorlyuk, *vállbolyt stb.; *bíztat, *bíztató, *bíztatás, *csínos, *nyílván, *ívódiok, *hírtelen, *hívatásos, *píros, *szervizelés, *szivató stb.; *átlagáru, *vasáru, *beszúntetés, *fogfúrás, *hu, *hü, *fúzek, *fúzes, *túntetés stb.

1. ábra: Helyesírás-ellenőrzés az OpenOffice.org-ban

2. Az összetett szavaknál sokszor túl engedékeny: *butakutya, *kislépték, *nagyterv; *álható, *árpilis, *kerthelység, *kézpénz, *kisseb, *kissebség, *kődbér, *menybolt, *mennyasszony, *ujjság, *újjperc stb., gyakran pedig túl szigorú, mert helyenként az egyszerű szóösszetételeket is elutasítja: *ebrendészet, hőtakarékos, hővédelem, ízkavalkád, lőtábla, műízű, sóréteg, zöldséglé* stb.
3. A szakszövegekben különösen gyakori többszörösen összetett szavakat nem ismeri fel, ha nem bonthatók fel két általa ismert szótári alakra. Ilyen hibásnak jelölt szavak az *agykamratárgulat, eperlevéltea, képpontméret, kakaóporgyártás* és még számtalan egyéb példa.
4. Szókincese hiányos a nyílt forráskódú szótárhoz képest. Példák az ismert, de a Microsoft Office által hibásnak jelölt szavakra: *al-Káida, aukciósház, bioetanol, blog, cellulitis, dodó, ételérzékeny, exobolygó, fajgazdag, fotoszintetizál, glett, hangoskönyv, hiperkocka, hip-hop, hipotalamusz, hungarikum, Hungaroring, idared, impaktfaktor, interferál, kultiváció, lovári, mediáció, melegfelvonulás, paracetamol, peszticid, sajtburger, szonár, tiszavirágzás, makroadat, mediáció, mikroökönómia, onkogén, titkosszolga, újrafeldolgoz, Wikipédia, zoomol, zrt., zsírdús* stb.

1 Az egyik, Mártonfi Attila, az MTA Nyelvtudományi Intézet munkatársa, aki az Osiris Kiadónál megjelent Helyesírás című kötet társszerzője segítségével készült

2 <http://index.hu/tech/szoftver/ispell/>

3 <http://www.origo.hu/techbazis/szamitogep/20080923-megvizsgaltuk-a-helyesirasellenorzoket-microsoft-office-vs-openoffice.html>

4 <http://magyarispell.sourceforge.net/>

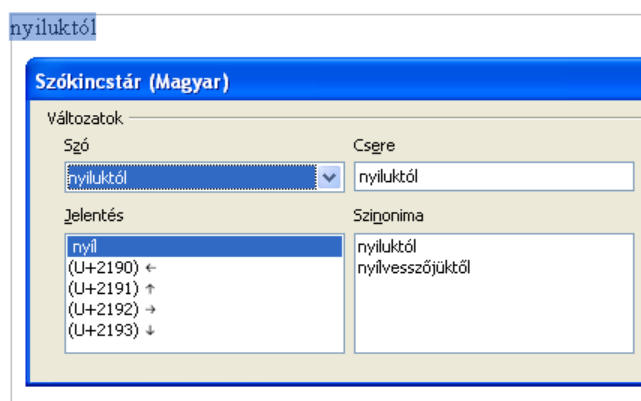
5 Magyar Ispell dokumentáció 7. fejezet

5. Az alaktani hibák a pontatlan nyelvi leírásból fakadnak: *aljáára, *izzz, *izzzon, *izzzanak; *mászza, *játszzák; *hölgyök, *tölgyök; *kocsijai, *mozijai, *mohval; *meghalja, *történed, *évődi, *íródd, *ivódd; *mohval; *késsz, *lépt; *hatat, *hattat; *bonttat, *kértess, *nyitass, *ütet, *oktatatnak, *történtetnek; *vészja, *vésznak, *vésztak; *puffféle; *továbbburjánzik; *észszerűség, *dzsesszszerű; *kulimászszerű; *medvészerű, *mangrovészerű; *Némethhel, *Budapestszerű; *Einsteinféle; *thaival stb., miközben elutasítja a következő helyes alakokat: edzd, pedzd, kocsijai, mozijai, Béláék, unokámék, kulimászszerű; New York-iaak; linuxos, windowsos; thajjal stb.
6. Egyes szavak hibás alakban is szerepelnek a szótárban: *aszkrétikus (aszketikus), *gargalizál (gargarizál), *trikolor (trikolor), *szférikus (szferikus) stb., de van, ami csak hibásan: *adrez (adrezz), *bájtos (byte-os), *entuziazmus (enthuziazmus), *libling (liebling), *Lódz (Łódź), *mancsaft (mannschaft), *szanszevéria (szanszeviéria), *szkunksz (szkunk), *Skoda (Škoda), *zloty (złoty) stb. Példák még az önálló alakban nem létező, elavult vagy értelmetlen szavakra, amiket a Microsoft Office helyesnek ítél: ál, bel, fész, pót, süv, tel, veé.
7. A jóval szélesebb lehetőségeket nyújtó Unicode karakterkódolás kezelése teljes mértékben hiányzik a Microsoft Office helyesírás-ellenőrzőjéből, ezért sem ismeri a következő szavakat: Ångström, Babeş-Bolyai, Camões, Chişinău, Ceauşescu, crô-magnoni, curaçao, déjà vu, görög ábécé (α-ról, β-sugárzás, ε-nal, μ-ról stb.), El Niño, Molière, Nexø, œuvre, pietà, São Paulo, voilà stb. (A helyesírási szabályzat előírja az idegen ékezetek és latin betűk használatát, ha erre lehetőség van, mint a mai szövegszerkesztőkben.)
8. Hibára adott javaslatai rendkívül hiányosak, rosszak vagy hiányoznak. Ezzel szemben az OpenOffice.org kifinomult javaslattevő képességével nemcsak a hasonló szavakra ad javaslatot (pl. előről → előlről, Csaucseszku → Ceauşescu, arvizturo → árvíztűrő), hanem az eltérőbbekre is (file-t → fájl, sármos → charme-os, csivava → chihuahua).

Az OpenOffice.org magyar helyesírási szótárából 16 új kiadás jelent meg a legutóbbi, 2003-as összehasonlítás óta. A folyamatosan megújuló szókincs jól tükrözi a magyar köznyelv változásait. Például a *zrt.*, *nyrt.* rövidítések már a megjelenésüket követően bekerültek a nyílt szótár következő kiadásába. A Microsoft Office-nál felsorolt hiányosságok nem vagy csak sokkal kisebb mértékben jellemzik. Ilyen hibák például, hogy néhol kötőjel nélkül is elfogadja a többszörösen összetett, hat szótagnál hosszabb szavakat (pl. *olajáremelkedés*), helyes összetételeket jelezhet hibásnak, mint például régebben a *ligatúrahaszniát*, *notebooküzletág* szavakat (ez utóbbi kettő a Microsoft Office-ban még hibásan van kezelve).

Szinonimaszótár

Az OpenOffice.org szinonimaszótára amellet, hogy 20 ezer szavas szókincse összemérhető a Microsoft Office-éval, számos újdonságot is tartalmaz. Ilyen a tövezés és todalékolás, az Unicode karakterkészlet támogatása, és több száz Unicode karakter felvétele is. A képen látható példában a „nyiluktól” szóra kattintás és a szinonimaszótár előhívása után megjelenik a *nyíl* tőszó, és a *nyílvesszőjüktől* szinonima, ami a keresett szóalaknak megfelelően van todalékolva. Láthatóak még az Unicode nyíl karakterek is, amelyek így nemcsak a speciális karakterek beillesztése párbeszédablak, hanem a szinonimaszótáron keresztül is elérhetővé váltak. Nemcsak a nyilak, hanem a görög ábécétől kezdve matematikai és sok egyéb szimbólum is kereshető név alapján az OpenOffice.org szókincstárban.

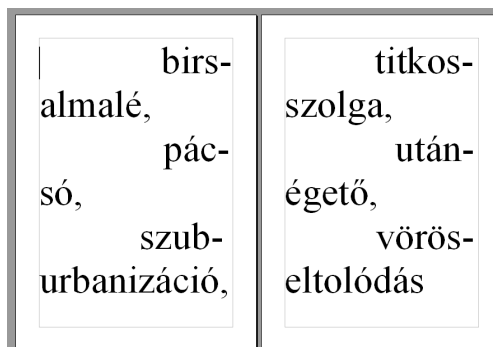
2. ábra: Ragozott szinonimák az OpenOffice.org-ban

Elválasztás

Az elválasztás lehetővé teszi a szép, egyenletes szedést sorkizárás esetén, amellett, hogy takarékos nyomtatást eredményez. A Microsoft Office 2007 nem választja el azokat a szavakat, amelyeket nem ismer fel a helyesírás-ellenőrző. Mivel ez gyakran előfordul a programban, ráadásul éppen a hosszú összetett szavaknál (lásd a szóellenőrzésről szóló szakaszt), a program nem alkalmas a teljesen automatikus szedésre: ellenőrizni kell a szöveget és kézzel javítani a szedési hibákat, csak így lehet eltüntetni a szövegből az elfogadhatatlanul nagy szóközöket.

A webforditas.hu oldalon kipróbálható MorphoLogic elválasztóprogram már megpróbálkozik az ismeretlen szavak elválasztásával is, de az OpenOffice.org-énál lényegesen egyszerűbb és így pontatlanabb megoldással. Például a következő hibákat véti a mellékelt szavak elválasztásánál:

*bir-salmalé, *pá-csó, *szu-burbanizáció, *titkosz-szolga, *utá-négető, *vörö-seltolódás. Ebből a *szuburbanizáció* a Helyes-e? helyesírás-ellenőrző által felismert szó, tehát ez sem garancia a helyes elválasztásra.

3. ábra: Helyes elválasztás az OpenOffice.org-ban

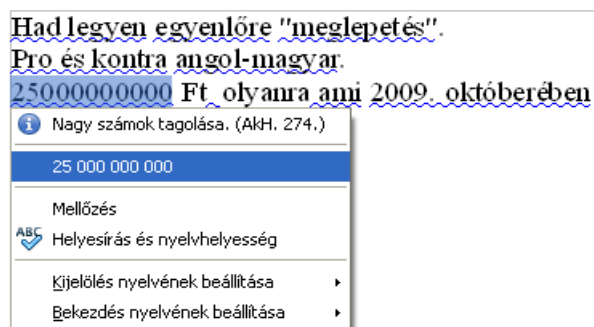
További különbség, hogy az OpenOffice.org elválasztóprogramja támogatja az Unicode karakterkódolást. Az OpenOffice.org magyar elválasztási szótárának unicode-os kiegészítése helyesen választja el a nyílt forráskódú helyesírási szótárban szereplő idegen ékezetes szavakat.

A frissített szótárak az OpenOffice.org Novell Edition 3.2 verziójában jelennek meg, a korábbi verziókhöz az OpenOffice.org oldaláról érhető el:

http://extensions.services.openoffice.org/project/hu_dicts

Mondatszintű helyesírás-ellenőrzés

A szóellenőrzőn lép túl a mondatellenőrző (nyelvhelyesség-ellenőrző), aminek egyik leghasznosabb tulajdonsága, hogy a mondat szinten jelentkező elütések, hiányzó vagy felesleges szóközök és írásjelek, írásjel- és szótévesztések, a súlyosabb egybe- és különírási hibák nem kerülnek el a felhasználó figyelmét. 2009-ben, pár hónappal azután, hogy az OpenOffice.org irodai csomagban megjelent a nyelvhelyesség-ellenőrzés támogatása, elkészült a magyar nyelv helyesség-ellenőrző első változata is, több száz szabállyal az említett hibák kiszűrésére. A Microsoft Office nyelv helyesség-ellenőrzőjével ellentétben alapértelmezett beállításként minél kevesebb téves hibajelzést ad, hogy a felhasználóknak eszközbe se jusson kikapcsolni. A következő változatokban pedig helyet kap egy igazi újdonság: a kényelmes, de sok hibát okozó összetett szó-felismerő algoritmus több szintes kikapcsolási lehetősége, amivel a korrektorok az elütéseket vagy az optikai karakterfelismerő programok hibáit sokkal könnyebben fogják tudni javítani.

4. ábra: Mondatellenőrzés az OpenOffice.org-ban

A frissített szótárak az OpenOffice.org Novell Edition 3.2.1 verziójában jelennek meg, a korábbi verziókhöz az OpenOffice.org oldaláról érhető el:

<http://extensions.services.openoffice.org/project/lightproof>

Számok gépi fordítása

Az OpenOffice.org-hoz kapcsolódó nyelvtechnológiai újdonságok jó példája a magyar fejlesztésű NUMBERTEXT OpenOffice.org-kiegészítés. A számok automatikus számnévvé alakítása megkönnyíti a szerződések, számlák, banki dokumentumok elkészítését. Míg a Microsoft Office csak thai nyelven képes a számokat számnévre és thai pénznemre, *bátra* és *szatanga* átalakítani az azóta már nemzetközi szabványként is elkönyvelt BAHTTEXT függvényrel, addig a NUMBERTEXT és MONEYTEXT függvények ezt tetszőleges (jelenleg mintegy 30) nyelvre és nyelvenként több pénznemre megteszik, így magyarra és forintra is. A fejlesztés során kidolgozott új programnyelv- és függvényspecifikáció a megfelelő OASIS munkacsoporthoz is benyújtásra került, hogy a nemzetközi ISO/OASIS OpenDocument dokumentumformátum-szabvány részévé váljon.⁶

	A	B	C	D	E	F	G
1	2009	kétezer-kilenc					
2	1232424	egymillió-kétszázharminckétezer-négyszázhuszonnégy					
3	-5535,34	minusz ötezer-ötszázharmincöt egész harmincnégy század					
4	120,2	százhusz forint húsz fillér					
5							
6	2009	two thousand and nine					
7	1232424	one million, two hundred and thirty-two thousand, four hundred and twenty-four					
8	-5535,34	negative five thousand five hundred and thirty-five point three four					
9	120,2	one hundred and twenty euro and twenty cents					
10							
11	2009	две тысячи девять					
12	1232424	один миллион двести тридцать две тысячи четыреста двадцать четыре					
13	-5535,34	минус пять тысяч пятьсот тридцать пять целых и тридцать четыре сотых					
14	120,2	сто двадцать целых и две десятый рубля					
15							

5. ábra: Számok magyar, angol és orosz szöveggé alakítva az OpenOffice.org Calc táblázatkezelőjében

a megfelelő OASIS munkacsoporthoz is benyújtásra került, hogy a nemzetközi ISO/OASIS OpenDocument dokumentumformátum-szabvány részévé váljon.⁶

A frissített szótárak az OpenOffice.org Novell Edition 3.2.1 verziójában jelennek meg, a korábbi verziókhöz az OpenOffice.org oldaláról érhető el:

<http://extensions.services.openoffice.org/project/numbertext>

Honosítás

Bár a nyelvtechnológia fontos része az irodai csomagoknak, a használhatóság mögött azért jóval többnek kell állnia. Egy nem hazai fejlesztésű programnál különösen fontos szerepe van a honosításnak, ami a program felületének, beépített dokumentációjának és egyéb magyar nyelvre átültetett funkcióinak összessége. A nyelvtechnológián felül kiemelhető, hogy az OpenOffice.org a Microsoft Office-hoz hasonlóan kiváló magyar nyelvű felülettel és sűgőval rendelkezik. Pár különbséget érdemes megemlíteni: a rövid hónapnevet a dátumformátumokban (ami a Microsoft Office 2003-ban hibásan, két ponttal jelenik meg, pl. „szept.”) az OpenOffice.org-ban a jóval gyakrabban (pl. jogi és történelmi anyagokban) használt római számozás helyettesíti: 2009. XII. 25-e. Ennél nagyobb különbség, hogy a Microsoft Excel magyar helyesírás által nem ismert, szóköz és záró pont nélkül írt dátumformátuma (pl. 2009.09.18) helyett az OpenOffice.org az MSZ ISO 8601 szabvány, egyben a magyar helyesírási szabályzatban is szereplő kötőjeles (pl. 2009-09-18) dátumformátumot használja alapértelmezésként a táblázatkezelőjében.

	A	B	C	D
1	2009-01-01	2009-07	2009. I. 1.	VII. 1.
2	2009-02-07	2009-08	2009. II. 7.	VIII. 7.
3	2009-03-12	2009-09	2009. III. 12.	IX. 12.
4	2009-04-19	2009-10	2009. IV. 19.	X. 19.
5	2009-05-23	2009-11	2009. V. 23.	XI. 23.
6	2009-06-30	2009-12	2009. VI. 30.	XII. 31.
7				

6. ábra: Az OpenOffice.org helyes dátumformátumai

⁶ <http://numbertext.org>

Más nyelvek

Gyakran fordulnak elő idegen szavak, idézetek a dokumentumokban. A Microsoft Office magyar változata angol és német nyelvtámogatást is tartalmaz, más nyelvi eszközöket külön kell megvásárolni. A magyar OpenOffice.org FSF.hu kiadása az angolon és a németen kívül még francia helyesírási, elválasztási és szinonimaszótárral érkezik, és az OpenOffice.org honlapjáról még további száz nyelvhez érhető el ingyenes szótárak. Az OpenOffice.org-ban újnak számító nyelvhelyesség-ellenőrzéshez is több ingyenes megoldás közül választhatunk, de megvásárolható például a német nyelvhez készült jó nevű Duden Korrektor is.

Elterjedtség

Az OpenOffice.org magyar nyelvtechnológiai fejlesztései 2008-ban elnyerték az OpenOffice.org közösségi innovációs díját. A legnagyobb elismerés azonban, hogy a magyar fejlesztések helyet kaptak az OpenOffice.org-ban és a leginnovatívabb informatikai termékekben: a böngészők közül a Mozilla Firefox, az Opera és a Google Chrome döntött a Hunspell helyesírási-ellenőrző használata mellett, a fordítómemóriáknál a piacvezető SDL Trados és a feltörekvő magyar MemoQ, az operációs rendszereknél az Apple Mac OS X (a legfrissebb Snow Leopard változattól), a különböző Linux terjesztések és az OpenSolaris.⁷ A Hunspell tette lehetővé nemcsak a magyar, hanem az arab, baszk, kopt, koreai, nepáli stb. nyílt forráskódú helyesírási szótárak elkészítését és más egybeíró (nagy számú összetett szót használó), Unicode karakterkódolást igénylő vagy bonyolult alaktannal rendelkező nyelvek kezelését.

Összefoglalás

Az irodai csomagok nyelvi eszközei nemcsak az ismert hibák, hanem a nyelv változásai miatt is rendszeres frissítést igényelnek, ahol a szabad programok gyártófüggetlensége határozott előny. Mártonfi Attila megállapítása ma is érvényes: a jelek szerint a közeljövőben érdemi fejlődésre nem lehet számítani a Microsoft Office magyar nyelvi támogatásában. A szabad magyar nyelvi eszközöket ezzel szemben folyamatos fejlesztés és innováció jellemzi, az új változatok pedig késedelem nélkül helyet kapnak az OpenOffice.org-ban, Mozilla Firefoxban és más szabad programokban. A fejlesztések legfőbb támogatója a hazai és nemzetközi szabad szoftveres közösség, jelenleg a magyar FSF.hu Alapítványon keresztül.

---

⁷ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Hunspell>